

Wat zouden theosofische groeperingen moeten

bestuderen?

– John Algeo

Dr. John Algeo was Internationaal vicevoorzitter van de Theosophical Society en is professor met emeritaat van de universiteit van Georgia. Hij heeft vele academische onderscheidingen ontvangen.

Er komen vaak vragen van loges en studiecentra, zowel nieuwe als lang bestaande, over wat geschikt is als studiemateriaal, of er bezwaren bestaan tegen het bestuderen van deze of gene auteur, enzovoorts. Deze vragen worden waarschijnlijk gesteld omdat de Theosophical Society (TS) een niet-dogmatische organisatie is en omdat de term ‘theosofie’ niet genoemd wordt in de drie doelstellingen van de TS. Toch wordt de term ‘theosofie’ expliciet genoemd in de naam van onze vereniging, dus aan het bestaan van een aantal leringen onder die term kan nauwelijks twijfel bestaan. Omdat niemand met gezag voor de vereniging spreekt, kan iedereen slechts een persoonlijke kijk op deze zaken geven. Toch is onderstaande visie gebaseerd op de

besluiten van onze ‘General Council’ en, denk ik, op ons gezonde verstand. Het internationale bestuurslichaam van de TS is de ‘General Council’, die bestaat uit de voorzitters van alle nationale organisaties, de internationale bestuurders en een beperkt aantal toegevoegde leden. In de loop der jaren heeft de ‘General Council’ verscheidene verklaringen doen uitgaan, waarvan er twee van bijzonder belang zijn. Deze twee, getiteld ‘Vrijheid van denken’ en ‘Vrijheid van de Vereniging’, zijn complementair en richten zich beide op vragen van bovengenoemde aard. Vanwege het belang van deze besluiten is het de moeite waard ze in detail te bekijken en er aandacht aan te schenken.

De verklaring *Vrijheid van denken*

staat vermeld op de binnenkant van deze Theosofia, bladert u alstublieft even terug en leest u mee! Deze verklaring (in 1923 geschreven door Annie Besant en in 1924 aangenomen door de ‘General Council’) is een heldere, niet voor tweërlei uitleg vatbare bevestiging van de niet-dogmatische aard van de TS. De verklaring garandeert individuen het recht om theosofische (of andere) ideeën naar keuze te aanvaarden of te verwerpen en lid te worden van welke organisaties of scholen van denken buiten de Society die ze ook maar willen. Organisaties die streven naar exclusiviteit en geloofssystemen trachten hun leden te verbieden zich te verbinden met andere groepen of open te staan voor andere denkbeelden; de TS doet dat niet. Integendeel, de TS heeft zich stevig verbonden met het grote principe van individuele vrijheid en verantwoordelijkheid. In een wereld die aan veel kanten bedreigd wordt door bekrompen fundamentalisme is deze ‘Vrijheid van Denken’ een kostbaar principe.

De verklaring ‘Vrijheid van Denken’, die in eerste instantie gericht is op het garanderen van individuele rechten, wordt aangevuld door een andere verklaring, die hoofdzakelijk gericht is op het garanderen van gezamenlijke rechten.

Vrijheid van de Vereniging

Ofschoon de Theosophical Society samenwerkt met alle andere instellingen waarvan de doelstellingen en activiteiten zulke samenwerking mogelijk maken, is en moet zij een organisatie blijven die daarvan geheel onafhankelijk is, die geen ander doel heeft dan haar eigen en gericht is op het ontwikkelen van haar eigen werk langs de breedste en meest omvattende lijnen,

om haar eigen doel te verwezenlijken, zoals aangegeven in het theosofisch gedachtegoed en door het nastreven van die doelstellingen en die Goddelijke Wijsheid die, in het abstracte, impliciet in haar naam tot uitdrukking komt, namelijk de Theosophical Society.

Aangezien Universele Broederschap en de Wijsheid ongedefinieerd en onbeperkt zijn, en aangezien er volledige vrijheid van denken en handelen bestaat voor elk lid van de Society, tracht de Society altijd haar eigen onderscheidende en unieke karakter te handhaven door vrij te blijven van affiliatie of identificatie met enige andere organisatie.

De verklaring ‘Vrijheid van de Vereniging’ (aangenomen in 1949) werd oorspronkelijk gemotiveerd door een verlangen de onafhankelijkheid van de Society te bevestigen ten opzichte van een aantal in die tijd nauw verwante bewegingen, zoals de gemengde Vrijmetselarij en de Vrij-Katholieke Kerk, die een aanzienlijk overlappend ledental hadden met de Society. De verwoording is echter algemeen en is duidelijk van toepassing op de verbin-tenis van de Society met enige andere, minder nauw verwante organisaties of georganiseerde systemen van denken – hoe waardig laatstgenoemde op zichzelf ook mogen zijn.

In de *Sleutel tot de Theosofie* zegt H.P.Blavatsky dat de Theosophical Society ‘gevormd werd om te helpen de mensheid te laten zien dat er zoiets als theosofie bestaat, en om haar te helpen daartoe op te stijgen door haar eeuwige waarheden te bestuderen en te assimileren.’ Ofschoon de Society geen dogma’s heeft opgelegd die haar leden moeten aanvaarden, is zij de schatkamer van een aloude Wijsheids-traditie, voor onze tijd geformuleerd

door H.P.Blavatsky en haar opvolgers. In haar onderwijzende functie bestaat de Society om die traditie te ontvangen, opnieuw te formuleren en over te brengen.

De verklaring 'Vrijheid van de Vereniging' bevestigt het losstaan van de vereniging van andere organisaties en haar trouw aan haar eigen doelstelling, namelijk aantonen dat 'theosofie bestaat'.

Deze twee verklaringen over vrijheid van denken en van de vereniging, richten zich op de steeds terugkerende, zinnige vragen van theosofische groepen over wat zij zouden moeten bestuderen. Als individuen hebben theosofen het recht ieder systeem van denken dat zij maar willen te bestuderen en te beoefenen, maar als officiële afdelingen van de TS hebben theosofische groeperingen de plicht om theosofie te bestuderen en te onderwijzen.

Wat betekent 'het bestuderen en onderwijzen van theosofie'? Het omvat een tweeledige activiteit. Aan de ene kant zouden wij onze kennis van de theosofische traditie moeten verdiepen en aan anderen bekend moeten maken. Aan de andere kant zouden wij moeite moeten doen om vanuit een theosofisch perspectief allerlei andere culturen, gebruiken en benaderingen van het leven te bestuderen en te begrijpen.

Een oud motto zegt: 'Theosofie is alles, maar niet alles is theosofie' en dit betekent dat alles gezien kan worden vanuit een theosofisch standpunt, ofschoon niet alle standpunten theosofisch zijn. Wij kunnen ieder idee of ieder systeem van denken met theosofische ogen bekijken. Dat te doen is het bestuderen en onderwijzen van theosofie. Als wij echter gewoontegetrouw niet-theosofische systemen van denken

aanbieden op de manier waarop hun volgelingen ze zien, dan 'bestuderen en onderwijzen wij geen theosofie', maar maken we propaganda voor andere systemen van denken binnen een theosofisch milieu.

Een voorbeeld kan dit verduidelijken. De leer der mormonen heeft een aantal interessante parallellen (en een aantal frappante verschillen) met theosofische ideeën. Als een van haar programma's zou een theosofische groep een vergelijkende en kritische studie kunnen maken van de leer der mormonen vanuit theosofisch perspectief, misschien met een programma dat de leer van Mormon onderzoekt op haar eigen merites, in een poging die benadering van religie te begrijpen: dat zou een eerlijk en geschikt theosofisch studiedoel kunnen zijn.

Als de groep echter, in plaats daarvan, haar tijd zou besteden aan het bestuderen van het *Boek van Mormon*, *De kostbare parel*, *Leerstellingen en Convenanten* en andere mormoonse teksten, en aan het houden van ceremonies in mormoonse stijl, dan zou die groep opgehouden zijn te functioneren als een theosofische groep en zou ze, al zieltjeswinnend, een orgaan voor het Mormonisme geworden zijn. Dan zou de groep niet langer het theosofische doel vervullen waarvoor zij werd opgericht en zou ze, in feite, de verklaring 'Vrijheid van de Vereniging' geweld aandoen. Individuele leden die overtuigd zijn van de waarde van het Mormonisme zijn vrij om lid te worden van een mormoonse kerk of om hun eigen mormoonse studiegroep op te zetten, maar niet om een theosofische groep te bekeren tot een mormoonse. Precies hetzelfde kan gezegd worden van een groot aantal andere systemen van denken. Sommige liggen historisch

dicht bij de theosofie, zoals bijvoorbeeld de antroposofie, de Orde van de Gouden Dageraad, de Ik Ben Beweging, de Universele en Triomfale Kerk, de Bailey-literatuur, Astara enzovoort. Niet om te zeggen dat er iets mis is met één van deze systemen, maar, ofschoon zij alle hun wortels hebben in de theosofie, geen daarvan is theosofie. Zij hebben hun eigen bijzondere leerstellingen, praktijken en organisaties, waartoe iedereen, volgens de verklaring 'Vrijheid van denken' vrijelijk mag toetreden, maar die mogen niet verward worden met de theosofische traditie die 'haar eigen onderscheidende en unieke karakter' heeft. Dat geldt evenzeer voor andere systemen zoals de Kabbala, het soefisme enzovoort.

Het antwoord op de vraag wat er bestudeerd moet worden is dus dat de focus van elke theosofische groep centraal gericht moet zijn op de theosofische traditie; waarom zou de groep anders een theosofische zijn? Een heel duidelijke theosofische traditie vindt haar oorsprong bij H.P. Blavatsky en H.S. Olcott en werd door anderen uitgewerkt, onder wie Annie Besant en haar collega's en opvolgers tot en met de presidente Radha Burnier. Geen van deze mensen is onfeilbaar of gezaghebbend. Maar alles bij elkaar vormt hun werk een coherente hoeveelheid uitleg van de Aloude Wijsheid die wij de theosofie noemen.

Naast die coherente hoeveelheid leringen kan men veel andere dingen bestuderen, mits zij benaderd worden vanuit een theosofisch standpunt, omdat theosofie alles omvat. Als de focus van een groep echter niet langer voornamelijk theosofisch is en in plaats daarvan tot iets anders verwordt, dan dient zij niet langer het doel waartoe zij in het leven geroepen werd, omdat

niet alles theosofie is.

Nationale en regionale afdelingen en plaatselijke groepen zijn heel terecht autonoom in het bepalen van wat zij gaan bestuderen, maar wanneer een groep behoefte heeft aan suggesties, dan kan men de nationale of regionale afdeling raadplegen. Veel nationale en regionale groepen hebben uitvoerige informatie en suggesties voor theosofische onderwerpen en manieren van presentatie en zij delen deze voorzieningen graag met elkaar. Het kan nuttig zijn als het internationale hoofdkwartier een zoeklijst met dergelijke informatie opstelt. Overvloedige en rijke bronnen zijn beschikbaar bij het helpen kanaliseren van groepsactiviteiten 'langs de breedste en meest omvattende lijnen' zoals de verklaring van de 'Vrijheid van de Vereniging' het formuleert.

Het doel van theosofische groeperingen is het bestuderen van theosofie en dit bekend te maken aan anderen. Dat doel kan gerealiseerd worden door zich te richten op de primaire theosofische traditie, niet in enge zin, maar in al haar rijkdom en verscheidenheid. Het kan ook gerealiseerd worden door de theosofische traditie te gebruiken als een lens waardoor we kunnen kijken naar een reeks andere relevante onderwerpen. Het voornaamste dat wij in gedachten moeten houden is dat theosofie alles is, maar dat niet alles theosofie is.

Uit: *The Theosophist* van april 2007
Vertaling: A.M.I.